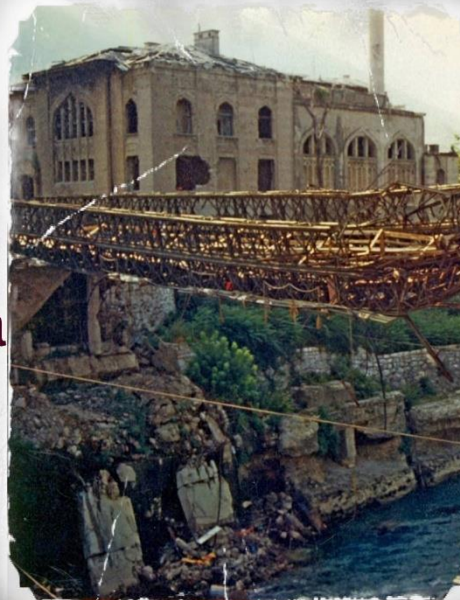

Sjećanje za budućnost

Ismail Braco Čampara
Smail Špago
Tibor Vrančić

Sjećanje za budućnost

Bog ne može izmijeniti prošlost, ali može izmijeniti slike prošlosti.

(Jorge Louis Borges)

I.B. Čampara, S. Špago, T. Vrančić

Ismail Braco Čampara
Smail Špago
Tibor Vrančić

SJEĆANJE ZA BUDUĆNOST

Mostar, 2014. g.

Sjećanje za budućnost

Izdavač:

*Grafička obrada i prijelom: **Tibor Vrančić***

Lektura i korektura:

Recenzija:

Prvo izdanje: 2014.g. privatna naklada – elektronsko izdanje

Copyright ©2014 Text and Artwork: Ismail Braco Čampara, Smail Špago, Tibor Vrančić

Konsultanti:

Stručni savjeti:

Umjesto uvoda – borba između sjećanja i zaborava

Godina 2014. bila je godina stote godišnjice početka Prvog svjetskog rata, godina u kojoj su u svijetu obilježeni mnogi okrugli jubileji. U sjenci tih svjetskih zbivanja u Mostaru, skoro nezapaženo prolazi jedna godišnjica, koja se s istim razlogom mogla desiti prije jednu, pa čak i dvije godine, ali isto tako tek i za jednu godinu.

Naime, proteklo je dvadeset godina od stravičnih događanja u našem gradu kojih, koliko god mi željeli ili ne prisjećati ih se, jednostavno ne možemo, a i ne smijemo, nikako zaboraviti.

Kako je grad izgledao, u dijelu koji je pretrpio najveća ratna razaranja, u to vrijeme i dvadeset godina kasnije, tema je ovog našeg projekta. Iako mnogi ne vole da ih se podsjeća na slike razaranja i života u ratno vrijeme, autori su željeli ovim albumom fotografija podsjetiti na to isključivo s jednim razlogom: sačuvati od zaborava i ne dati da se izgube sjećanja na vremena kad je razum kod mnogih bio izgubljen.

Zahvaljujući Taibu i Miri Balić i fotografijama koje su oni sačuvali u svojoj arhivi, a neke i sami napravili u vrijeme najžešćih ratnih zbivanja, Božidaru Bogojeviću kao i mnogim znanim i neznanim fotografima profesionalcima i amaterima, te uz pomoć kamere neumornog Ismaila Brace Čampare, uspjeli smo napraviti usporedbu objekata i motiva načinjenih davne 1994. godine

i dvadeset godina kasnije, 2014. godine. Tehnika koja je pred vama i nije tako jednostavna kako se na prvi pogled čini. Na osnovu fotografije stare dvadesetak godina mora se napraviti nova – s potpuno iste pozicije, te je precizno uklopiti u staru. Razumljivo da je nakon tolikog perioda okoliš promijenjen, nekim pozicijama se veoma teško pristupa, neke vizure su u potpunosti promijenjene, zarasle u zelenilo, izgrađene su nove, veće i modernije građevine, a neke su (nažalost) ostale nepromijenjene do dana današnjega.

Pažljivom oku Mostarca neće promaknuti činjenica da je veliki broj građevina nakon dvadeset godina od rata obnovljen, ali ni surova stvarnost da neke građevine stoje kao ruševine nepromijenjene punih dvadeset godina, pa su tako tragovi rata s početka devedesetih još prisutni na svakom koraku. I koliko god mnogi Mostarci nisu zadovoljni napretkom grada i njegovom obnovom, ipak se mora priznati da je najveći dio ruševina uklonjen i obnovljen. Preostaje za budućnost rekonstruirati manji dio njih, ali taj manji dio izgleda najviše bode oči promatrača.

Grad, pogotovo u svojoj centralnoj zoni, doživljava promjene puževom brzinom, ako ikako. Najveću zaslugu za to imaju prilike u gradu izazvane nestabilnim političkim rješenjem. Dok jedan dio grada doživljava renesansu obnovom i izgradnjom novih građevina, pa čak i „rekonstrukcijom“ pojedinih objekata, koji su nekada bili znak raspoznavanja ovoga grada, veliki broj objekata u drugom dijelu grada, pogotovo onih koji su izgrađeni u vrijeme Austrougarske, oštećeni su i čekaju neka nova, bolja vremena i investitore koji će ih obnoviti.

Stalna borba između zaborava i sjećanja, jedan je od najvećih izazova s kojim se svatko od nas suočava, a poprima opipljive oblike gledajući ove usporedne fotografije. Ove dvije pojave, kao i sve druge u životu, izražene u nama u prevelikoj mjeri, ne čine dobro nikome. Previše sjećanja opterećuje dušu, a potpuni zaborav proteklih iskustava, ljudi i događaja, ne daje nam nikakva oslonca za budućnost. Stoga preporučujemo i ove fotografije da ih se pregleda pažljivo, ali da ih se s mjerom prima k srcu. Jer, ruku na srce, promjena u našem gradu bi bilo i da nije bilo ratnih razaranja. Promjene su neminovne za razvitak svakog grada.

Dvadeset godina za mlada čovjeka je izuzetno dug vremenski period. U njemu se on i rodio i prohodao, i naigrao, i škole posvršavao. Uostalom, to je njegov cijeli život u kojem je na koncu postao odrastao čovjek. Za nas starije to je samo kratka epizoda u kojoj se, doduše, svega i svačega dogodilo, ali koja ipak predstavlja samo trećinu ili četvrtinu životna vijeka. Sjećanja na prijašnji život su nam još uvijek svježija i životna, a posebice su nam jasna sjećanja na tegobe kroz koje smo svi mi na svoj način prolazili. Stara arapska poslovice kaže da je sve u početku maleno, a onda se povećava, sve osim nevolje, koja je velika u početku, a onda se protokom vremena smanjuje. Polazeći od pretpostavke da se svačija ogromna nevolja bar malo smanjila za ova dva desetljeća, donosimo ovo slikovno podsjećanje na izgled našega grada u prošlosti i danas.

Ismail Braco Čampara, Smail Špago, Tibor Vrančić

Slika 1. Stari most, 1994.

Slika 2. Gradsko kupatilo – Banja, 1994.

Slika 3. Korzo – Lakišića džamija, 1994.

Slika 4. Hotel Neretva, 1994.

Slika 5. Bulevar – dvorište osnovne škole, 1994.

Slika 6. Fejićeva ul. – spomenik Osmanu Đikiću, 1994.

Slika 7. Glavna ul. – zgrada SDK, 1994.

Slika 8. Carinski most, 1994.

Slika 9. Robna kuća HIT, 1994.

Slika 10. Gostiona Jagnje, 1994.

Slika 11. Karadžozbegova džamija, 1992.

Slika 12. Hotel Bristol i most, 1994.

Slika 13. Robna kuća Razvitak, 1994.

Slika 14. Stari grad i Hendek, 1993.

Slika 15. Tabhana i hamam, 1994.

Slika 16. Lučki most, 1994.

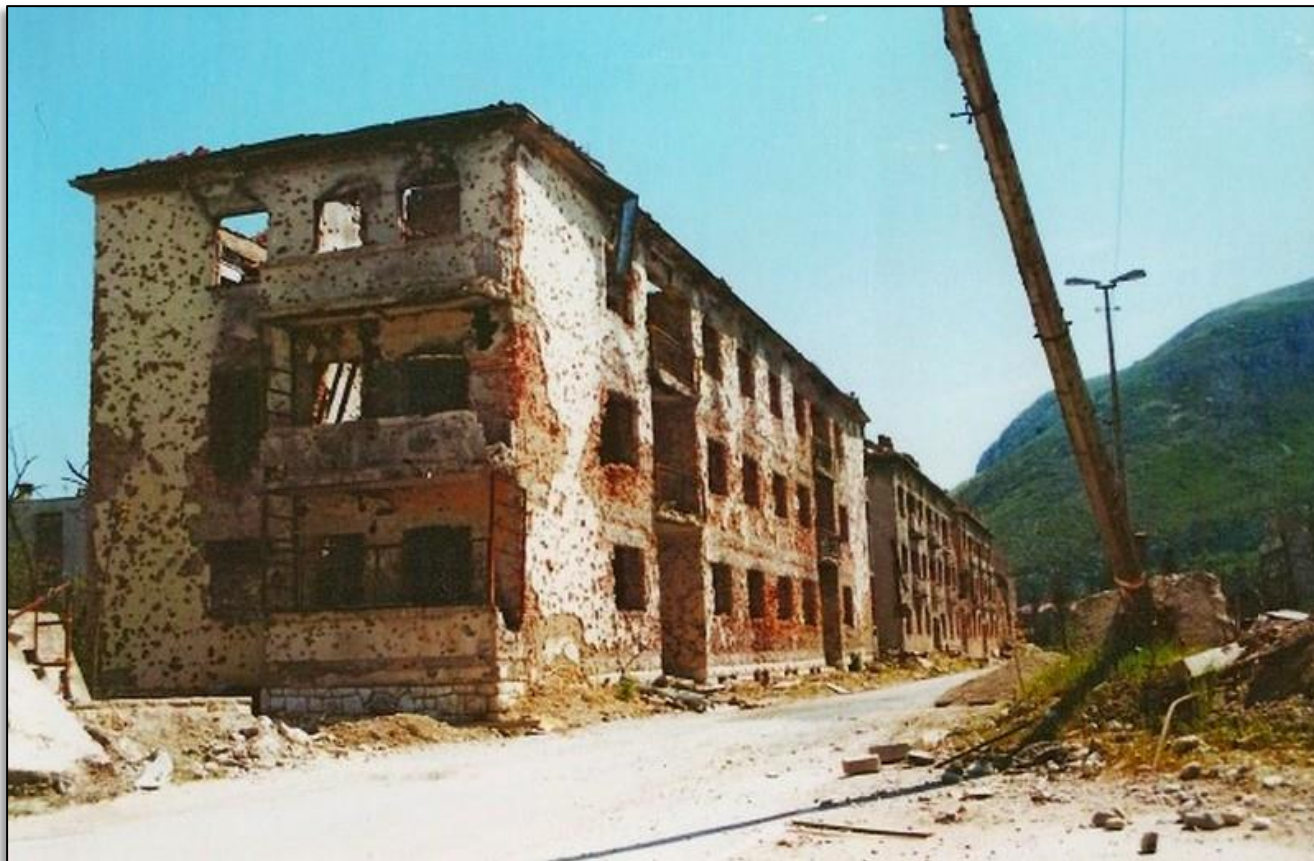

Slika 17. Potkujundžiluk, 1994.

Slika 18. Katolička crkva Sv. Petra i Pavla, 1992.

Slika 19. Bulevar, 1994.

Slika 20. Šantićeva ul., 1994.

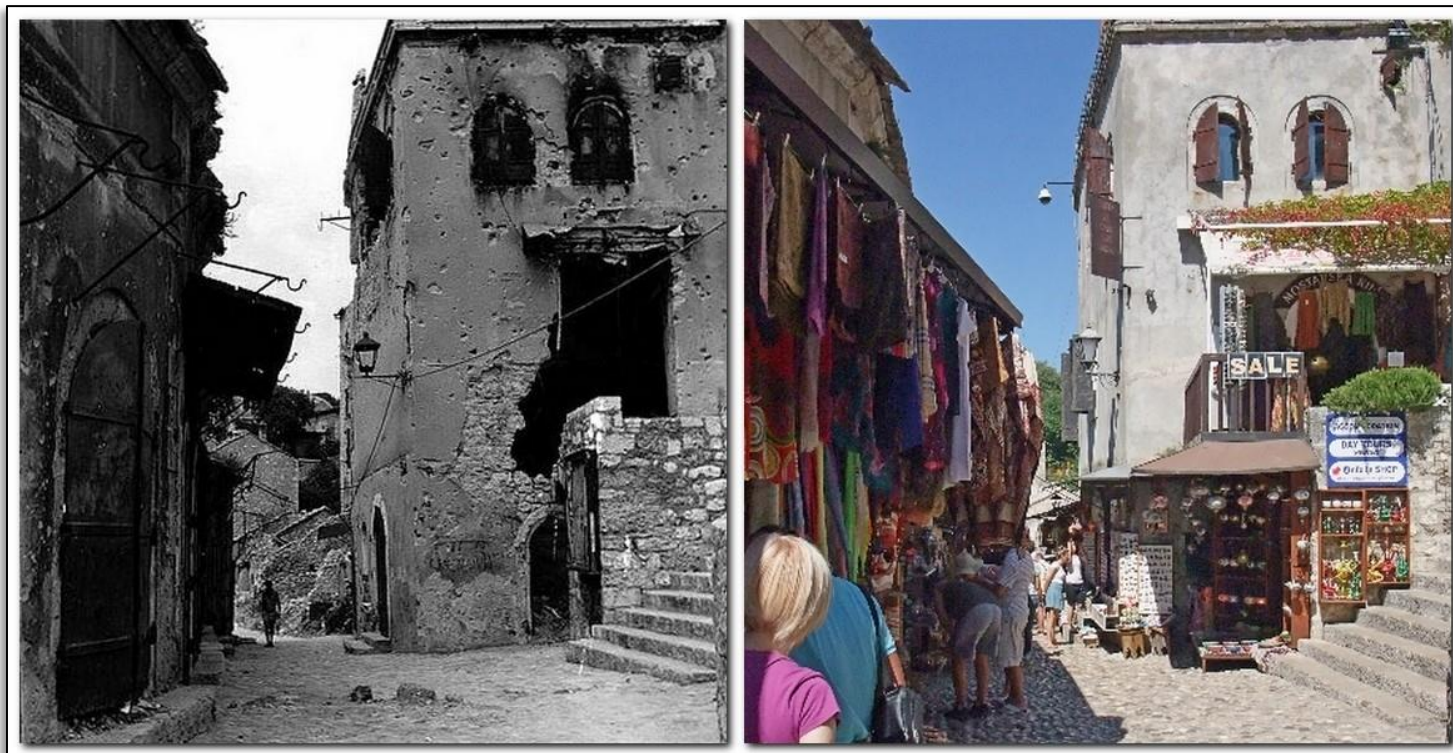

Slika 21. Most Maršala Tita, 1995.

Slika 22. Bulevar i Španjolski trg, 1994.

Slika 23. Potkujundžiluk, 1993.

Slika 24. Hotel Bristol i hotel Neretva, 1994.

Slika 25. Šantićeva ul., 1994.

Slika 26. Bulevar i šetalište, 1994.

Slika 27. Koski Mehmed pašina džamija, 1994.

Slika 28. Fejićeva ul., 1994.

Slika 29. Stari most – Čardak, 1994.

Slika 30. Raskrižje Bulevara i Matije Gupca ul., 1994.

Slika 31. Fejićeva ul. (prije Tepe), 1993.

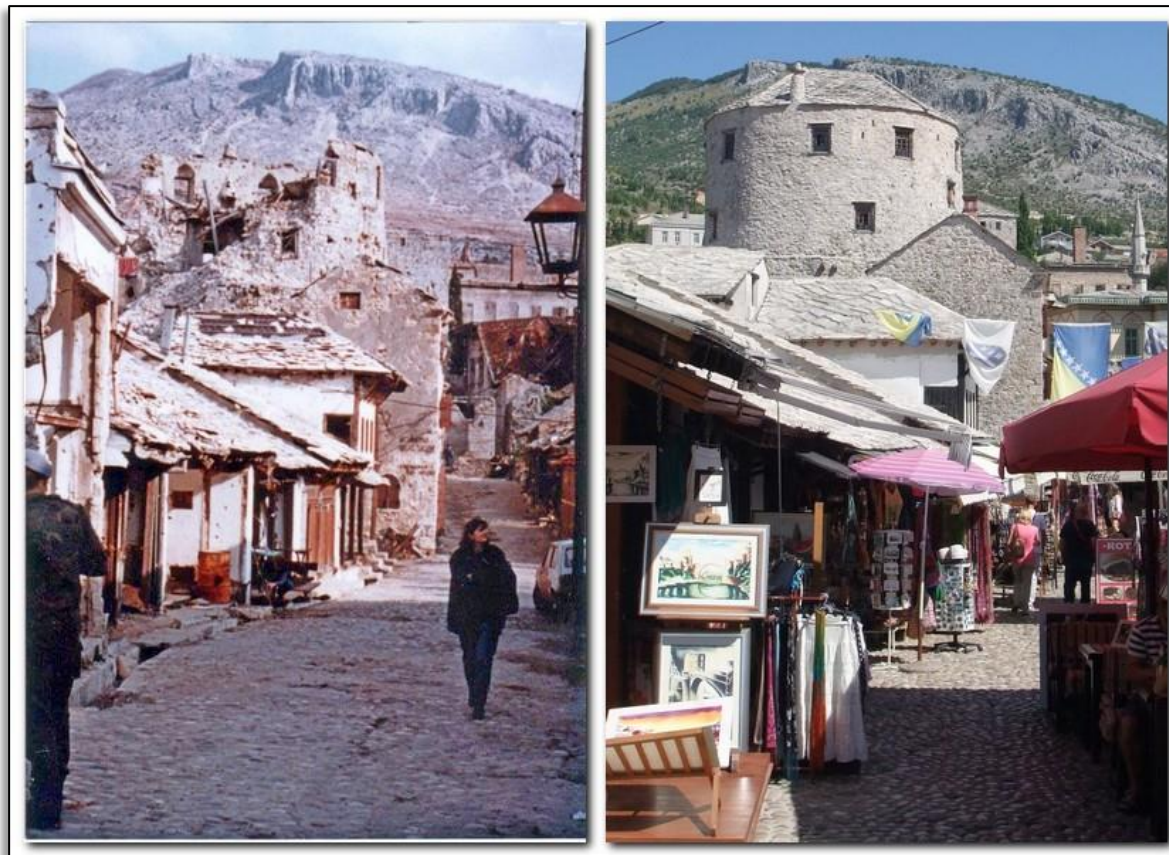

Slika 32. Stari grad, 1994.

Slika 33. Fejićeva ul. – Vakufski dvor, 1994.

Slika 34. Priječka čaršija, 1994.

Slika 35. Bulevar – Mikačića kuća, 1994.

Slika 36. Korzo i most Maršala Tita, 1995.

Slika 37. Potkujundžiluk, 1992.

Slika 38. Vučijakovića džamija, 1995.

Slika 39. Glavna ul. – zgrada SDK, 1994.

Slika 40. Bulevar – zgrada PBS, 1994.

Slika 41. Fejićeva ul. – zgrada Jugobanke, 1994.

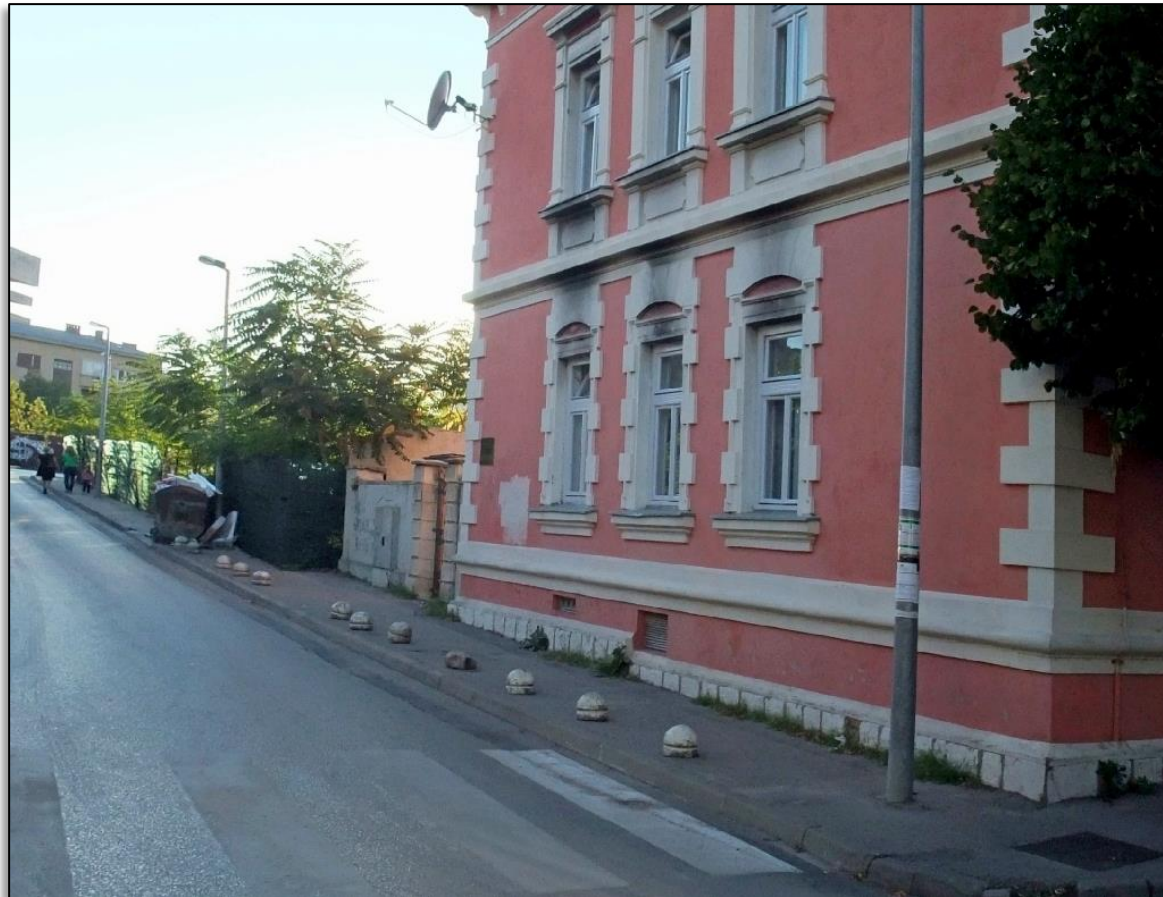

Slika 42. Tabhana i Baščine, 1993.

Slika 43. Jakova Baruha Španca ul., 1994.

Slika 44. Šantićeva ul., 1994.

Slika 45. Braće Brkića ul., 1994.

Slika 46. Potkujundžiluk, 1994.

Slika 47. Potkujundžiluk, 1994.

Slika 48. Liska ul., 1994.

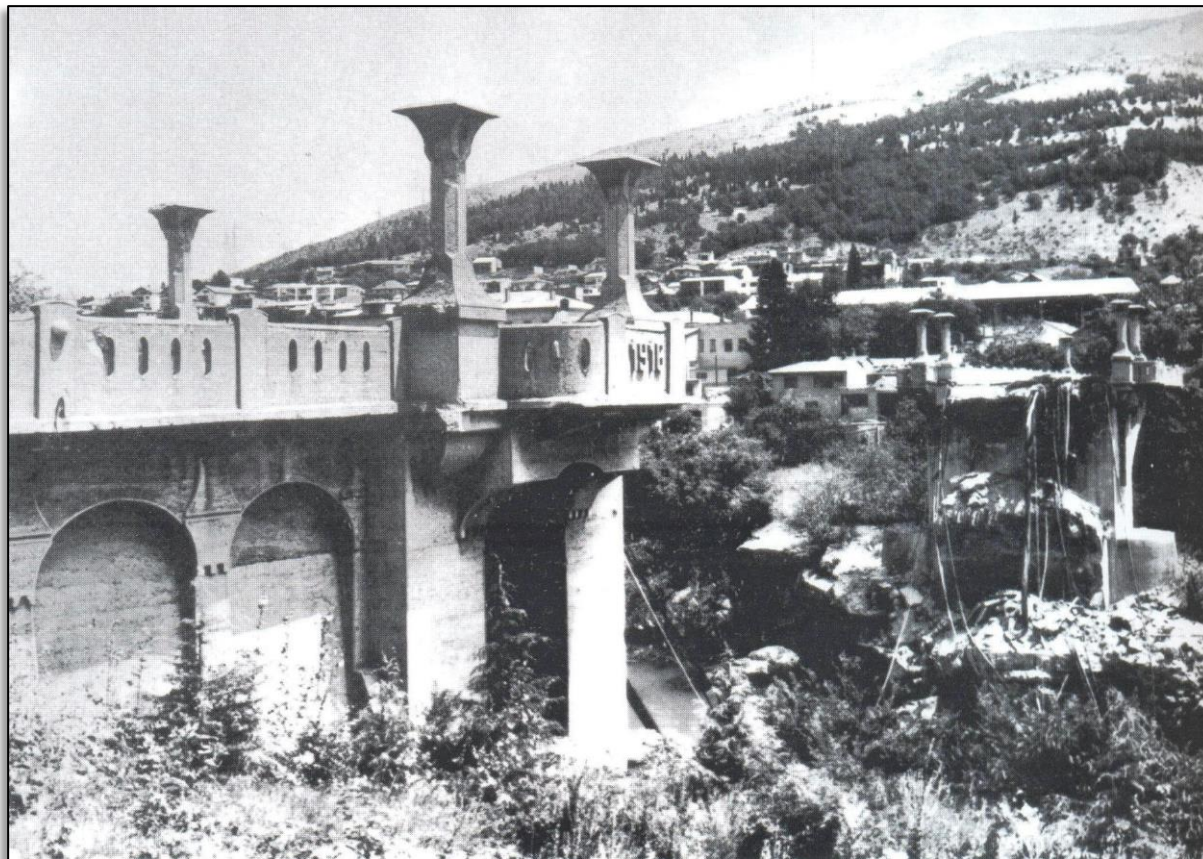
Slika 49. Gostiona Jagnje, 1994.

Slika 50. Raskrižje Liska ul. i Bulevara, 1994.

Slika 51. Carinski most, 1994.

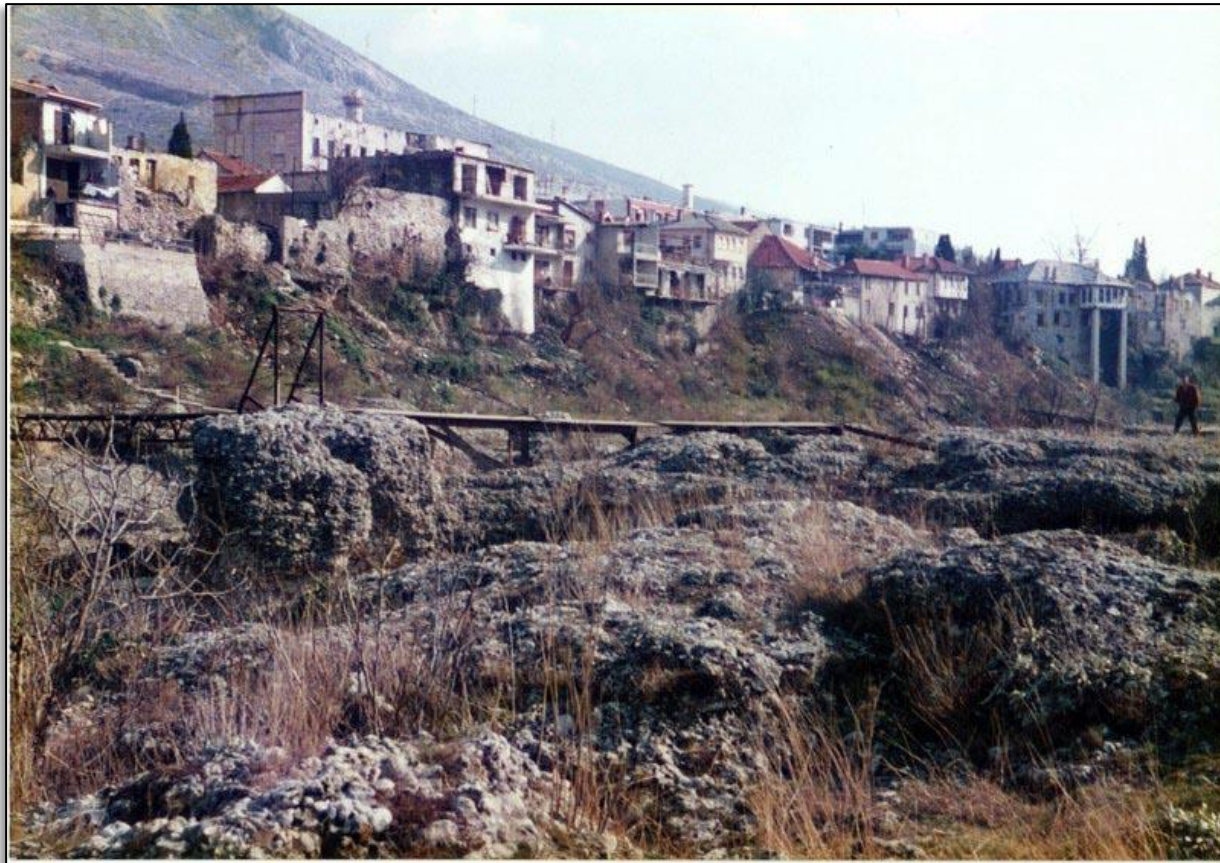
Slika 52. Korzo – Lakišića džamija, 1994.

Slika 53. Fejićeva ul. – spomenik Osmanu Đikiću, 1994.

Slika 54. Bunur – pješački most preko Neretve, 1994.

Slika 55. Korzo, 1994.

Slika 56. Korzo, 1994.

Slika 57. Korzo, 1994.

Slika 58. Musala, 1992.

Slika 59. Priječka čaršija, 1993.

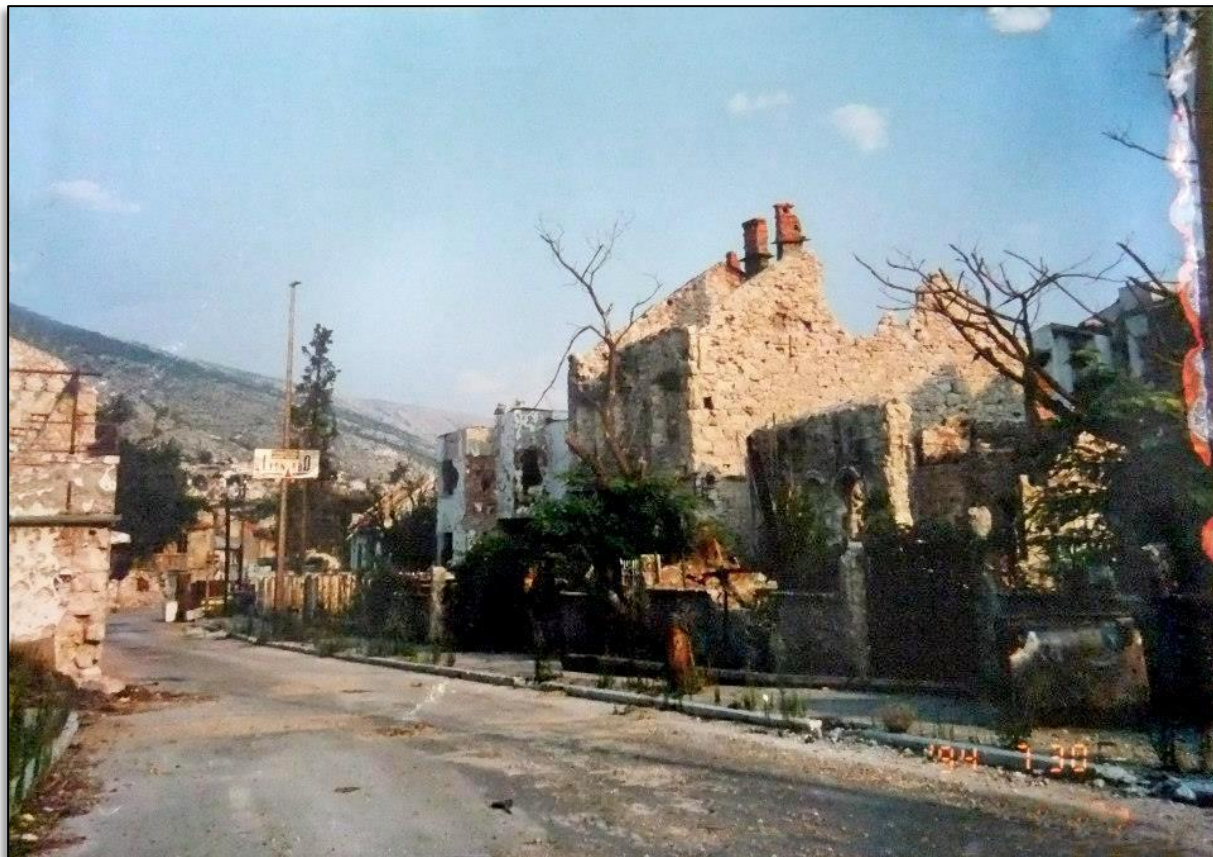
Slika 60. Prijedka čaršija, 1993.

Slika 61. Tabhana, 1994.

Slika 62. Rade Bitange ul., 1994.

Slika 63. Raskrižje Korza i Šantićeve ul. – zgrada Revije, 1993.

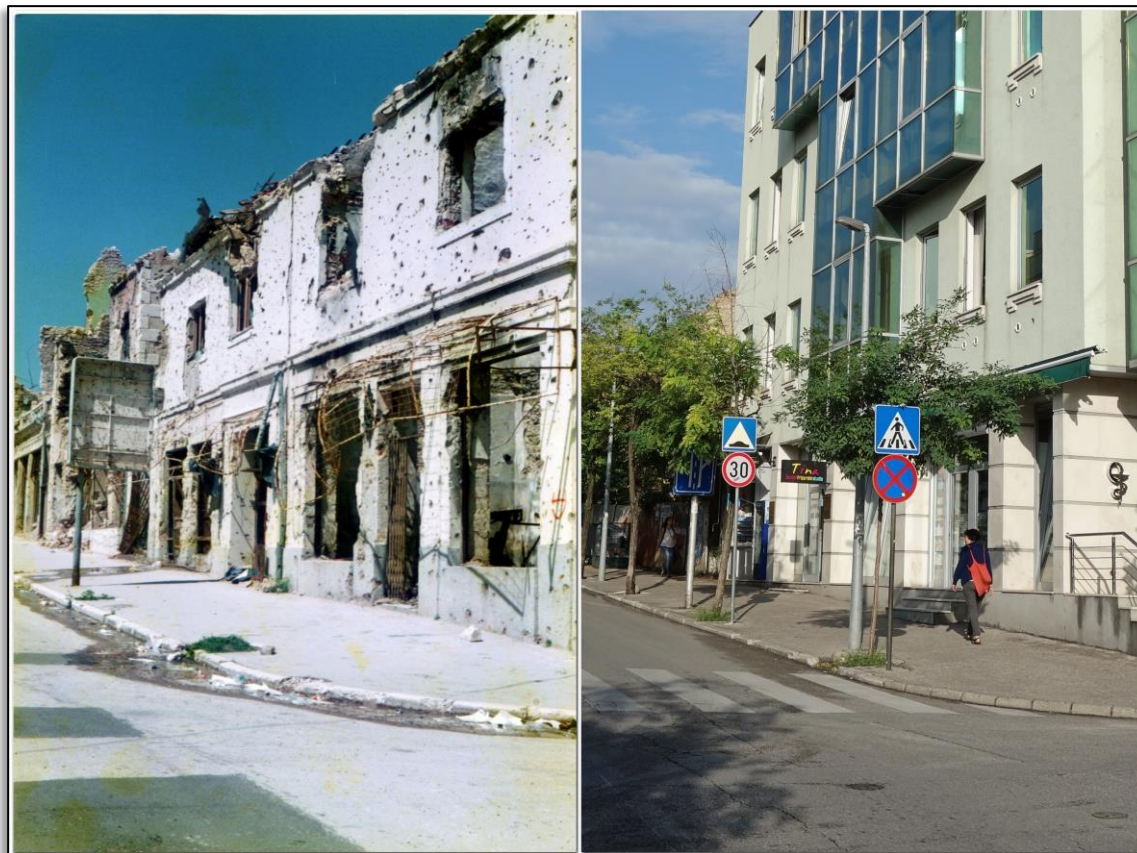
Slika 64. Šantićeva ul., 1998.

Slika 65. Brankovac - Vladikin dom, 1994.

Slika 66. Korzo – apoteka, 1994.

O autorima: Čampara, Špago, Vrančić

Već unatrag nekoliko godina ekipa u ovom sastavu redovno se javlja sa svojim priložima iz starog i nepoznatog, ali nezaboravljenog Mostara. Danas, kad Mostar više nije onaj stari kakav je nekad bio, kakvog više nema i kakvog više nikada neće biti, prilozi koji su objavljivani na društvenim mrežama i mostarskim portalima, pa i u knjigama, su jedino podsjećanje na prohujala vremena i izgled grada. Inače, ove teme praćene slikama staroga Mostara naišli su na dobar prijem čitalaca, a primijetili smo da ih ove stvari sve više zanimaju.

Jedan od nas živi u Mostaru, dvojica van Mostara, tako da je naš sastav i zajednički rad izazvao pravu paradigmu Mostara u zadnjih četvrt stoljeća. Jer dok se u gradu ne mogu složiti ni vlast ni raja oko najbanalnijih stvari, ispada da ipak mostarska raja radi nešto zajednički, nešto što je vezano uz njegovu istoriju. Zaustavljaju sjećanja.

Je li to moguće u Mostaru danas? Nešto, što je danas u Mostaru nezamislivo, ali eto ipak postoji. I to ne od danas, nego već duži niz godina. Počeli smo zajednički rad na forumima, a koristeći blagodati interneta, ubrzo smo profilisali i iskristalizirali zajedničke poglede i sfere zajedničkog interesovanja. Rođeni oko polovine prošlog vijeka, dok je još bio prisutan miris netom završenog Drugog svjetskog rata, sami smo prirodno bili u poziciji susresti se s ljudima koji su bili rođeni u vijeku prije. Susresti se, popričati, zapamtiti, a danas prenijeti na papir. Nove tehnologije omogućile su nam da lakše i brže dođemo do starih knjiga, do starih fotografija. Jedan sasvim drugačiji i moderniji pristup kopanja po istoriji.

Zajedničko svoj trojici je bila istorija Mostara, jedna i nepromjenjiva, neprekrajana. Jer, istorija je sve ono što se desilo, pa čak i sekundu prije ovoga trenutka u kome ovo čitate. Život piše istoriju bez prestanka, a na ljudima je da je zabilježe, zapamte i ostave iza sebe. Iz istorije se uvijek uči, u istoriji se nalaze rješenja dilema i putova za budućnost. Nažalost, istorija se i zloupotrebljava i iskrivljuje.

Sjećanje za budućnost

Fotografija je ipak stvarni i nepristrani svjedok prohujala vremena i za svaku riječ do sada zapisanu, upotpunjavanje slikom, zaokruženi je dokaz onog što se desilo. Upravo takav pristup ova ekipa je i zacrtala u stvaranju svojih priloga. Hiljade stranica tekstova starih knjiga, stranica na internetu, desetine hiljada požutjelih fotografija, sve to je trebalo obraditi, arhivirati, napraviti odabir i staviti na papir.

Bit će nam drago, ako nas po ovome budu pamtili i ako nas po ovome budu spominjali. Jer kao što neko pametno pero napisa: „Ostaje samo ono što je zapisano, sve drugo pada u zaborav“.

Autori